LUOVAN TYÖN TEKIJÄT JA YRITTÄJÄT

Liikenne- ja viestintävaliokunnalle

Asiantuntijalausunto valtioneuvoston jatkokirjelmästä UJ 38/2018 vp
direktiivi tekijänoikeudesta digitaalisilla sisämarkkinoilla

Luovan työn tekijät ja yrittäjät LYHTY kiittää mahdollisuudesta tulla asiassa kuulluksi. Pääviestimme ovat seuraavat:

• Suomen ja muiden komission esitystä kritisoineiden jäsenmaiden kannanotot ovat vaikuttaneet merkittävästi artiklan 13 sisältöön

• Koska Suomen kritiikki on vaikuttanut, maamme tulee tukea arvokuilu-ongelman korjaamista kuten mm. Ruotsi ja Tanska tukevat

• Arvokuiluongelman aiheuttaa se, että ns. ”Safe Harbour”-suojaan voivat nykyisin vedota muutkin kuin sellaiset passiiviset toimijat, joita varten tämä suoja luotiin

• Siksi pitää rajata nykyistä tarkemmin, millaiset voittoa tavoittelevat kaupalliset alustapalvelut voivat vastaisuudessa vedota ”Safe Harbour”-suojaan

Aluksi

Perusmuistion alussa kuvataan tekijänoikeusdirektiivin käsittelyn etenemistä. Direktiivi on ollut Euroopan Parlamentin käsittelyssä yli kaksi vuotta. Euroopan parlamentti hyväksyi oman esityksensä direktiiviksi syyskuussa 2018 ja trilogi käynnistyi lokakuussa 2018.

Direktiivi muuttui parlamentin käsittelyssä merkittävästi. Tästä huolimatta eduskunta on käsitellyt asiaa viimeksi kaksi vuotta sitten, vuodenvaihteessa 2016-2017. Suomen edustajat ovat siten joutuneet toimimaan Brysselissä ilman tietoa eduskunnan kannasta tähän uuteen esitykseen.

Neuvotteluja on käyty Brysselissä jo pitkään. Toivomme, että tästä huolimatta eduskunnan kannanotto ehtii vaikuttamaan Suomen neuvottelulinjaan asiassa.

Kannat vuonna 2016

Valtioneuvosto oli kaksi vuotta sitten kriittinen komission silloista esitystä kohtaan. Eduskunta puolestaan näki arvokuiluesityksessä sekä hyvää että kehitettävää.

Liikenne- ja viestintävaliokunta totesi 13.12.2016 seuraavaa: ”Valiokunta korostaa, että tekijänoikeuksia digitaalisilla sisämarkkinoilla tulee kehittää siten, että ei aseteta esteitä uusien sovellusten, palvelujen eikä kaupallisten toimintatapojen kehittymiselle. Tekijänoikeuslainsäädännön tulee mahdollistaa tekijänoikeudellisesti suojatun materiaalin saatavuus ja tekijänoikeusmarkkinoiden kehitys, jotta sekä kuluttajat että tekijänoikeuden haltijat voivat hyötyä kehityksestä. Tämän vuoksi on tärkeää, että asian jatkovalmistelussa punnitaan tarkoin 13 artiklan vaikutuksia.”

Sivistysvaliokunta lausui 7.12.2017 seuraavasti: ”Sivistysvaliokunta pitää erittäin perusteltuna sitä, että komissio arvioi erilaisten välittäjiksi katsottujen palveluiden rooleja ja tarvittaessa etsii keinoja, joilla oikeudenhaltijat saisivat osansa palveluista kertyvistä tuloista. Komission ehdotus on lähtökohdiltaan oikeansuuntainen, vaikkakin se sisällöllisesti vaatii kehittämistä.” (SiVP 105/2017 vp)

Direktiivi on tarkentunut merkittävästi

Kahden vuoden aikana esitys on muuttunut merkittävästi. Nämä muutokset vastaavat kritiikkiin. Artiklan 13 soveltamisalaa on kavennettu paljon.

Arvokuilun aiheuttaa se, että niin sanottua ”safe harbour”-suojaa saavat nykyisin muunkin tyyppiset toimijat kuin ne, joita varten se alun perin luotiin. Artiklan 13 pääideana on rajata aiempaa tarkemmin, millainen verkkopalvelu pääsee ”safe harbour”-suojan piiriin. Rajauksen kriteerit perustuvat siihen, että suoja on tarkoitettu internet-verkon passiivisille toimijoille.

Komission esityksen rajanvetoa kritisoitiin liian tiukaksi ja epätarkaksi. Siksi parlamentti ja neuvosto ovat tarkentaneet artiklan 13 soveltamisalaa merkittävästi.

Parlamentin esittämä artikla 13 koskee vain (1) voittoa tavoittelevia kaupallisia palveluja, jotka (2) jakavat käyttäjien sinne tuomaa sisältöä ja (3) jotka aktiivisesti voittoa tavoitellen optimoivat ja promotoivat jakamaansa sisältöä esimerkiksi ehdottamalla suosittuja teoksia. Lisäksi sisältöä pitää olla (4) tarjolla merkittävä määrä ja tietenkin (5) säädös koskee vain alustapalveluja eli niitä, joihin palvelun käyttäjät lataavat muiden ihmisten tekemää sisältöä.

Suomen tulee tukea arvokuilun korjaamista

Sekä parlamentti että neuvosto esittävät arvokuilun korjaamiseksi samansuuntaista ratkaisua. Molempien kannat sisältävät

- Jäsenvaltioiden on säädettävä, että sisältöjen jakamiseen tarkoitetun verkkopalvelun tarjoaja välittää teoksia yleisölle antaessaan yleisölle pääsyn sisältöön, jota palvelun käyttäjät ovat tallentaneet palveluun.

- Kun palveluntarjoaja välittää teoksia yleisölle, ilman lupaa tapahtunutta välittämistä ei koske sähkökauppadirektiivin 14 artiklassa säädetty vastuuvapaus (eli ns. Safe Harbour-suoja).

Neuvoston johtopäätös on suoraa seurausta voimassa olevan sähkökauppadirektiivin vastuusääntelystä. Direktiivin 14 artikla (ns. Safe Harbour) koskee kuluttajan tallentamien tietojen passiivista säilyttämistä. Jos palveluntarjoaja välittää aktiivisesti sisältöjä yleisölle, kyse ei ole enää pelkästään tietojen säilytyksestä. Tästä syystä vastuuvapaus ei sovellu.

Edellä olevat ratkaisut korjaavat arvokuilun. Ratkaisu ja sen asettamat velvoitteet online-sisällönjakopalveluille ovat selkeät eivätkä ne ole miltään osin ristiriidassa sähkökauppadirektiivin kanssa. Suomen aiemmin esittämät huolet ja kritiikki ovat tulleet asianmukaisesti korjatuiksi.

Tarve korjata tilanne ilmenee hyvin komission alkuperäisen ehdotuksen johdantolauseessa nro 37: ”Viime vuosina verkon sisältömarkkinoiden toiminta on monimutkaistunut. Verkkopalvelut, joissa tarjotaan pääsy käyttäjien verkkoon lataamaan tekijänoikeussuojattuun sisältöön ilman oikeudenhaltijoiden osallistumista, ovat menestyneet, ja niistä on tullut tärkeimpiä verkkosisällön saannin lähteitä. Tämä vaikuttaa oikeudenhaltijoiden mahdollisuuksiin määrätä, käytetäänkö niiden teoksia ja muuta aineistoa ja millä edellytyksin käyttö tapahtuu, sekä niiden mahdollisuuksiin saada asianmukainen korvaus käytöstä. ”

Kyse on laajamittaiseksi kasvaneesta sisältöliiketoiminnasta. Oikeudenhaltijat eivät ole tasavertaisessa asemassa päässeet neuvottelemaan käytön ehdoista ja kohtuullisista korvauksista. Tämä rapauttaa merkittävästi luovien alojen mahdollisuuksia investoida ja ylläpitää tervettä ja rikasta sisältötuotantoa. Nyt käsittelyssä olevan tekijänoikeusdirektiivin perusratkaisut antavat oikeudenhaltijoille neuvotteluaseman.

Passiivisen varastoinnin ja aktiivisen jakamisen rajanvetoa

Perusmuistion sivulla 6 sanotaan: ”Neuvoston ja parlamentin perusratkaisu ovat keskenään samansuuntaisia ja perustuu siihen, että julkaisualustan tarjoamisen itsessään katsotaan loukkaavan tekijänoikeutta.” Sama tulkinta ilmenee muistiossa muuallakin.

Meidän tulkintamme esityksestä on erilainen. Esityksen ydin on sen määrittelyä, millainen palvelu voi vedota ns. Safe Harbour-suojaan. Artikla 13 piirtää rajaa sille, millaisen kaupallisen alustapalvelun toiminta on niin passiivista sisällön varastoimista, että se voi siihen vedota ja millaisen toiminta on niin aktiivista sisällön jakamisesta, ettei se enää voi siihen vedota. Tämä on kaukana siitä, että ”pelkän julkaisualustan tarjoamisen” katsottaisiin loukkaavan tekijänoikeutta.

Tulkintaamme tukee mm. Neuvoston yleisnäkemyksen johdantolause 37a. Siinä todetaan seuraavasti: “The definition of an online content sharing service provider under this Directive targets only online services which play an important role on the online content market by competing with other online content services, such as online audio and video streaming services, for the same audiences. The services covered by this intervention are those the main or one of the main purposes of which is to provide access to a large amount of copyright-protected content uploaded by their users with the purpose of obtaining profit therefrom, either directly or indirectly, by organising it and promoting it in order to attract more audiences. Organising and promoting content involves for example indexing the content, presenting it in a certain manner and categorising it, as well as using targeted promotion on it.”

On siis selvää, että jatkossakaan pelkkä passiivinen alustapalvelun tarjoaminen ei loukkaa tekijän yksinoikeutta. Direktiiviehdotus koskee vain niitä palveluita, joiden päätarkoituksena tai yhtenä päätarkoituksena on aktiivisesti saattaa yleisön saataviin ansiotarkoituksessa käyttäjien palveluun lataamia kolmansien omistamia tekijänoikeudellisia sisältöjä. Tilanteessa, jossa alusta aktiivisesti järjestelee, suosittelee, esittelee tai indeksoi sisältöjä, on kiistatonta, että palvelulla on tieto myös itse sisällöstä.

Julkaisualustan tarjoajan kannalta kyseessä on normaalista liiketoimintamallin valinnasta; mikäli suojattuja aineistoja halutaan ansiotarkoituksessa aktiivisesti yleisöille välittää, tulee siihen hankkia asianmukaiset luvat aivan kuten muussakin liiketoiminnassa.

Perusmuistiossa esitetään uutena ongelmana, että jatkossa tulkintaongelmat siirtyisivät siihen, mitkä palvelut kuuluisivat ”online-sisällönjakopalvelun” määritelmän piiriin.

Olemme eri mieltä tämän väitteen osalta. Neuvoston yleisnäkemyksen artiklan 2 kohdassa 5 määritellään selkeästi minkä tyyppisiä palveluita säätely koskee ja mitkä palvelut on selkeästi rajattu soveltamisalan ulkopuolelle: “online content sharing service provider’ means a provider of an information society service whose main or one of the main purposes is to store and give the public access to a large amount of works or other subject-matter uploaded by its users which it organises and promotes for profit-making purposes. Providers of services such as non-for-profit online encyclopaedias, non-for-profit educational and scientific repositories, non-for-profit open source software developing platforms, as well as internet access service providers, online marketplaces and providers of cloud services which allow users, including businesses for their internal purposes, to upload content for their own use shall not be considered online content sharing service providers within the meaning of this Directive;”

Arvokuiluongelma aiheuttaa merkittävän epätasapainon tekijänoikeusmarkkinolle. Euroopan parlamentin ja jäsenvaltioiden neuvoston kehittämä artikla 13 on tärkeä säädös, joka vihdoinkin puuttuu tähän ongelmaan. Suomen tulee aktiivisesti tukea tähän ongelmaan puuttumista edellä esitetyllä pohjalla.

Helsingissä 31.1.2019

Ilmo Laevuo
Puheenjohtaja

Lauri Kaira
Edunvalvontajohtaja